

Vraj popravení učenci katolíckou Cirkvou

Jozef Duháček

19. januára 2021 ✚ *História* ✚ *Apologetika*

Dnes sa veľa diskutuje o vzťahu medzi vedeckým bádáním a katolíckou ortodoxiou. Vlastne nie, nediskutuje. Pevne sa verí, že katolíci 2000 rokov potláčali a krvavo prenasledovali všetkých, ktorí si dovolili s nimi nesúhlasiť a dejiny Európy sú tak zmáčané krvou učencov, intelektuálov a osvietencov, ktorí položili svoj nevinný život na oltár vedeckej pravdy. Tomu sa vo všeobecnosti verí.

Katolícka ortodoxia je vraj vo svojej podstate nepriateľská voči vedeckému bádaniu a že vernosť katolicizmu v skutočnosti vyžaduje potláčanie vedeckej pravdy. Z tohto presvedčenia povstalo veľa „mučeníkov“ vedy a kritického rozumu, ktorých umučili katolícki tmári. Sám som bol konfrontovaný človekom, ktorý odsudzoval Cirkev za upálenie Galilea (dobré vidíte, upálenie).

Treba otvorene povedať, že pre katolícku Cirkev nejestvuje skutočná nezhoda medzi vierou a vedou, pretože všetka pravda pochádza od jediného Boha. Neexistuje skutočné nepriateľstvo medzi katolíckym náboženstvom a vedou. V tomto texte preberieme prípad niekoľkých učencov, ktorí sa dostali do konfliktu s Cirkvou. Preskúmame okolnosti ich odsúdenia a uvidíme, či obvinenie, podľa ktorého Cirkev potrestala ľudí za ich vedecké presvedčenie, skutočne obstoí.

Hypatia

Hypatia bola pohanská filozofka z konca 4. storočia a žila v Alexandrii. Zdá sa, že vyučovala platónsku filozofiu, že sa venovala fyzike a napísala tiež pár matematických pojednaní. **Tvrdí sa**, že v tom čase kresťanské duchovenstvo, ktorému dominovali muži, usilovne potláčalo nezávislé myslenie a Hypatia – významná vedkyňa, pohanka a čo je ešte horšie, žena – predstavovala hrozbu pre spoločenský systém ovládaný nevzdelanými kresťanskými kňazmi. A keď verejne hovorila v prospech náboženskej tolerancie, zmocnil sa jej biskupom poštvaný kresťanský dav a zavraždil ju.

Skutočnosť je trochu iná, Hypatia zomrela z politických príčin. V roku 415 vypukla v Alexandrii vzbuza, vyvolaná sporom medzi rímskym miestodržiteľom Orestom a miestnym biskupom, svätým Cyrilom Alexandrijským. Orestes závidel rastúcu moc a obľúbenosť kresťanského biskupa a jeho autoritu sa snažil zničiť podnietením početného židovského obyvateľstva mesta k násiliu na kresťanoch. Ako odpoveď na nočné prepady a vraždenie kresťanov poslal Cyril do exilu mnoho z alexandrijských Židov, vrátane guvernérových bohatých patrónov.

Orestes sa pokúsil využiť Hypatiu, ktorá bola v meste známa, aby vyjedнала s Cyrilom mier. Hypatia nebola nepriateľom kresťanstva. Naopak, tamojší kresťanskí vzdelanci ju rešpektovali, dopisovala si s cyrenským biskupom Synesiom o rôznych vedeckých teóriách a cirkevný historik Sokrates Scholasticus si ju veľmi vážil. Miestne kresťanské obyvateľstvo jej však v tomto prípade neverilo, pretože bola pohanka a tiež preto, že Orestes sa už v minulosti ukázal ako vierolomník. V obave, že Orestes len získava čas a pripravuje nové násilie, Hypatiu zadržali a zabili.

Historik Sokrates, ktorý udalosť na vlastné oči pozoroval tvrdí, že sa stala „*obetou politickej žiarlivosti, ktorá vtedy v meste panovala*“. [1] V každom prípade nebola zabitá preto, že bola vedcom alebo preto, že bola ženou. V tom istom spore bolo zabitých viacero osôb a žiadna z nich kvôli profesii učenca, či kvôli ženskému pohlaviu.

Cirkev k jej zabitíu ani nepodnecovala, ani ho neoslavovala. Svätý Cyril krutú vraždu Hypatie prísne odsúdil a Sokrates, katolícky historik tej doby, napísal: „*Iste nie je duchu kresťanstva nič vzdialenejšie, ako schvaľovanie masakrov, bitiek a podobných skutkov.*“ [2]

Roger Bacon

Roger Bacon (1220-1292) bol anglický filozof a františkánsky mních, talentovaný prírodovedec, ktorý je považovaný za jedného z priekopníkov „vedeckej metódy“. Je známy používaním empirického pozorovania. V známom *Opus Major* zhromaždil pojednania z matematiky, optiky, alchýmie a astronómie vrátane teórie o pohybe a veľkosti nebeských telies. Zdá sa, že Bacon bol uväznený cirkevnými úradmi niekedy okolo roku 1279 a pravdepodobne zomrel vo väzení.

Tvrdí sa, že Bacon bol jedným z veľkých kritických mysliteľov stredoveku, ktorý spochybnil všetko, od scholastiky cez Juliánsky kalendár až po katolícku náuku o autorite Cirkvi a Tradície. Tak na seba privolať hnev cirkevných predstaviteľov a v roku 1279 bol uväznený za to, že bol príliš originálnym mysliteľom a zvyšok života strávil na príkaz františkánskeho generála Hieronyma z Ascoli násilne uväznený v kláštore, kde nakoniec zomrel ako stredoveký mučeník slobodného myslenia.

Skutočnosť je aj v tomto prípade trochu iná. Hoci podrobností o Baconovom živote máme málo, celkom určite nebol prenasledovaný za svoje vedecké nápady. Roger Bacon bol priateľom pápeža Klementa IV., poslal mu kópiu svojho diela *Opus Major*, ktorú pápež s radosťou prijal. Klement IV. obdržal aj kópiu diela *Opus Minus, De Multiplicatione Specierum* a *De Speculis Comburentibus*, ako aj zväčšovacie sklo, na ktorom Bacon pracoval. Žiadna z týchto kníh nebola nikdy nijakou duchovnou autoritou odsúdená.

Bacon sa dostal do problémov v roku 1277, nie však kvôli svojim vedeckým teóriám, ale preto, že vo svojom diele *Compendium Studii Philosophiae and Theologiae* z roku 1271 ohováral iných profesorov z Oxfordu, kde prednášal. To by samo o sebe nemuselo stačiť, ale Bacon sa v spore o budúce smerovanie františkánskeho rádu postavil na stranu radikálnych revolučných *Fraticelli*.

Generál rádu Hieroným z Ascoli využil príležitosť a zakročil proti buričovi. Teologicky bol Bacon tiež podozrivý kvôli šíreniu divokých prorocí, ktoré sa dialo v rámci sporu Spirituálov a Konventuálov a aj kvôli tomu, že preferoval deterministickú astrológiu. Väčšina historikov odmieta myšlienku, že by bol Bacon prenasledovaný pre niektorú zo svojich vedeckých teórií. [3] Nie je však ani isté a nie je žiaden dôkaz, že bol Bacon niekedy skutočne uväznený. Prvá správa o jeho údajnom väznení sa objavuje až osemdesiat rokov po jeho smrti.

Pietro d 'Abano

Pietro d 'Abano (1257-1316) bol taliansky filozof, astrológ a profesor medicíny. Bol známym autorom, jeho najslávnejšie dielo je *Conciliator Differentiarum, quæ inter Philosophos et Medicos Versantur* a je o vzťahu medzi vtedajšími lekáorskými teóriami a aristotelovskou prírodnou filozofiou. Bol zadržaný

inkvizíciou a zomrel vo väzení okolo roku 1316. Posmrtno ho odsúdili a spálili jeho kosti.

Tvrdí sa, že Abano bol taký vzdelaný, že cirkevná vrchnosť predpokladala, že musí byť spojený s diablom. Bol vraj preto obvinený z čarodejníctva a zo získavania vedomostí čiernou mágiou, čo bolo bežné obvinenie vznášané proti učeným ľuďom. Abano mal šťastie, že zomrel vo väzení, inak by bol určite upálený zaživa.

Skutočnosť je, že stredoveká veda bola často spojená s okultnými praktikami a mágiou. Aj keď bol Abano významný lekár a učenec, bol tiež nadšený okultista. Vykonával geomantiu (veštenie zo zemných prúdov), praktizoval nejakú formu frenológie (veštenie z tvaru lebky). Venoval sa tiež vešteniu z dlane a zdá sa, že je autorom knihy zaklínadiel, nazvanej *Heptameron*, knihy okultných rituálov na vyvolávanie anjelov. Preto sa dá rozumne predpokladať, že jeho zatknutie súviselo s mágiou a jeho astrologickým výskumom, pretože učil, že nebeské telesá a usporiadanie hviezd ovládajú prírodné javy. Abano sotva trpel pre vedu, pokiaľ teda človek nepovažuje čítanie z dlane, vyvolávanie duchov, geomantiu a astrológiu za vedecké doktríny.

Cecco d 'Ascoli

Cecco d 'Ascoli (1257-1327) bol taliansky encyklopedista, lekár a vedec so špecializáciou na matematiku a astronómiu. Bol profesorom astronómie na Bolonskej univerzite a bol tak významným astronómom, že na Mesiaci je po ňom pomenovaný kráter. Preslávil ho spor s básnikom Danteom. Nakoniec bol vo Florencii odsúdený za kacírstvo a upálený na hranici, Bol to prvý univerzitný profesor, ktorého inkvizícia odsúdila na smrť.

Tvrdí sa, že tak ako Bacon, aj Ascoli bol známy ako voľnomyšlienkar, ktorý odmietol cirkevnú doktrínu v prospech vedeckých faktov. Za svoju oddanosť empirickej vede bol obvinený z „bezbožnosti“ a v roku 1327 bol upálený na výstrahu univerzitným profesorom, aby neboli príliš asertívni pri presadzovaní vedeckých teórií.

V skutočnosti bol Ascoli uznávaný vedec a astronóm, ktorý mal dostatočne dobrú povest na to, aby pracoval v službách pápeža Jána XXII. Prvýkrát sa dostal do konfliktu s inkvizíciou v roku 1324, nie pre nejakú vedeckú teóriu, ale pre komentár ku knihe Jána de Sacrobosca *Sphere*, ktorá pojednávala o démonológii. Utekol z pápežského dvora do Florencie, kde sa dostal do problémov za pokus o zostavenie Kristovho horoskopu. Získal si nepriateľstvo významného lekára Gina del Garba, ktorý už predtým Ascoliho obviňoval z plagiátorstva. Keď videl Ascoliho opäť v ťažkostiach, Garbo Ascoliho prenasledoval, až kým ho za démonologické teórie a incident s horoskopom nedostal pred inkvizičný súd, kde bol Cecco d 'Ascoli následne odsúdený a upálený. Cecco d'Ascoli nebol usmrtený pre svoju vedeckú prácu, ale pre svoj bezbožný okultizmus a vďaka žiarlivosti jeho profesionálneho oponenta.

Michael Servetus

Michael Servetus (1509-1553) bol španielsky lekár, teológ, kartograf a humanista. Jeho odborné znalosti sa týkali mnohých oblastí; písal pojednania z matematiky, astronómie, meteorológie, geografie, anatómie človeka, medicíny a farmakológie, ďalej o práve a poézii. V roku 1553 bol vo Viedni inkvizíciou odsúdený na trest smrti, hoci ho nakoniec v Ženeve popravili kalvíni.

Tvrdí sa, že katolícke authority vo Viedni (a kalvíni v Ženeve) nedokázali čeliť výzve, ktorú pre ich náboženstvá predstavoval vedecky zmýšľajúci Servetus. Nedokázali racionálne reagovať na jeho skeptické

argumenty a tak toho neboráka radšej odsúdili na hranicu, čím sa z Michaela Serveta stal skutočný mučeník vedy.

Michael Servetus **v skutočnosti** nebol náboženský skeptik. Servetus odmietal princípy katolíckeho i protestantského vyznania viery nie preto, že by bol skeptik, ale preto, že bol unitár – odmietal náuku o Najsvätejšej Trojici. Veril, že učenie o Trojici predstavuje pohanský blud zavedený do kresťanskej viery prostredníctvom gréckych filozofov. Dúfal, že jeho myšlienky pomôžu očistiť kresťanstvo, ako tvrdil v knihe z roku 1553 *Obnovenie kresťanstva*. Práve kvôli jeho heterodoxii ohľadom Trojice bol inkvizíciou odsúdený a neskôr Kalvínom aj upálený. Rozhodne nebol zabitý pre žiadnu zo svojich vedeckých ideí.

Girolamo Cardano

Girolamo Cardano (1501 – 1576) bol renesančný polyhistor, ktorého talent sa pohyboval od matematiky po medicínu, biológiu, fyziku, chémiu, astronómiu, filozofiu a lingvistiku. Bol jedným z najvplyvnejších matematikov renesancie a bol jednou z kľúčových postáv pri vzniku teórie pravdepodobnosti a prvý z matematikov Západu, ktorý vedel počítať kubické rovnice (dnes sa hovorí, že ten spôsob ukradol inému matematikovi), objavil imaginárne čísla. Napísal viac ako 200 vedeckých pojednaní. Inkvizícia ho zatkla a odsúdila a strávil niekoľko rokov vo väzení, hoci ho nakoniec prepustil a rehabilitoval pápež Gregor XIII.

Hovorí sa, že Girolamo Cardano bol racionalista, ktorý mal tú smolu, že žil a učil počas reforiem Tridentského koncilu. Jeho originalita a prirodzená zvedavosť ho dostali do problémov s inkvizíciou, ktorá ho prinútila rezignovať na profesúru a uväznila ho. Keby nebolo priateľov na vysokých miestach, bol by upálený ako kacír.

V skutočnosti bol Cardano človek s mimoriadne neznášanlivou povahou, ktorá ho dostavala do konfliktu s jeho profesionálnymi rovesníkmi. Nepáčilo sa mu na univerzite v Pavii, kde učil. V tomto období mu jeho synovia spravili veľkú hanbu. Jeho starší syn Giovanni bol súdený a sťatý za vraždu svojej manželky; jeho mladší syn Aldo bol hráč a márnotrátник a Girolamo Cardano ho vydedil. Girolamo z popravy staršieho syna podozrieval intrigy jeho profesionálnych konkurentov a utiekol z Pavie a to nielen pre profesionálne ťažkosti, ale aj pre obvinenia zo sexuálneho obťažovania študentov. Inkvizícia ho uväznila v roku 1570, ale uväznený bol len veľmi krátko. Prepustili ho, keď sa vzdal profesúry, čo bolo, ako sa zdá, cieľom jeho nepriateľov. Po prepustení ho zamestnal Gregor XIII. A dostal doživotnú rentu, aby mu nahradil utrpené škody.

Je zrejmé, že Cardanovo zatknutie inkvizíciou bola nátlaková akcia jeho profesionálnych rivalov, ktorá mala zabezpečiť jeho rezignáciu. Nezdá sa, žeby bol v ohrození života a nič nenasvedčuje tomu, že jeho vedecké teórie boli niekedy dôvodom jeho prenasledovania.

Giordano Bruno

Giordano Bruno je jeden z najznámejších učencov, ktorý sa kedy dostal do konfliktu s inkvizíciou. Giordano Bruno (1548 – 1600) bol dominikánsky mních, matematik, astronóm a básnik. Známy je svojimi kozmologickými teóriami. Po siedmich rokoch súdnych procesov v Ríme bol v roku 1600 odsúdený a upálený na hranici.

Tvrdí sa, že zločin Giordana Bruna bol ten istý, ako Galileov. Učil, že zem nie je v centre vesmíru. Tvrdil, že hviezdy sú iné slnka a že okolo nich tiež možno krúžia planéty, na ktorých môže byť život. To protirečilo cirkevnej náuke, tak ho cirkev nechala upáliť na hranici, lebo spochybnil jej dogmy. Mučeník vedy.

V skutočnosti je to oveľa zložitejšie. Nie je známe, do akej miery za jeho odsúdením boli jeho kozmologické teórie a mučeníka vedy z neho začali dejepisci robiť až s príchodom agnostického racionalizmu v 18. a 19. storočí. Je pravda, že bol upálený na hranici v Ríme v roku 1600, ale cirkevné authority, ktoré mali zodpovednosť za túto akciu „boli viac znepokojené jeho popieraním Kristovho božstva a jeho ďalšími herézami, než jeho kozmologickými doktrínami.“ [4] Niektoré z dokumentov súdneho procesu proti Brunovi stále existujú. Rozsudok uvádza osem obvinení proti Brunovi; z ôsmich obvinení sa iba jedno týkalo jeho kozmologických teórií – a zdá sa, že aj toto obvinenie sa týka skôr filozofického, ako astronomického problému. G. Bruno tvrdil, že vesmír je nekonečne veľký a obsahuje nekonečné množstvo ďalších obývateľných planét a spochybnil teologickú pravdu, že vesmír bol stvorený; iba Boh je nekonečný v riadnom zmysle slova a nič vytvorené nemôže byť nekonečné.

Ale to nebola vedecká teória. Galileo vyrobil prvý použiteľný ďalekohľad až deväť rokov po Brunovej smrti, takže empirické pozorovanie vesmíru bolo obmedzené silou zraku. Brunova téza nebola vedecká idea založená na pozorovaní; bol to predpoklad o podstate vesmíru, ktorý bol vybudovaný na pozadí skorších stredovekých filozofických debát o večnosti vesmíru a nie na empirickej vede. Možno to malo aj nejaké vedecké aspekty, ale možno to tak nebolo; nevieme, pretože poznámky o tomto bode sa nezachovali.

Ostatných sedem obvinení proti G. Brunovi sa týkalo náboženských vecí. Bol obvinený z hanobenia služobníkov Cirkvi, popierania Trojice, popierania božstva Krista a Vtelenia, spochybňovania panenského narodenia, popierania, že Ježiš je Mesiáš, popierania transsubstanciácie a obetného charakteru omše, z učenia o transmigrácii duší, reinkarnácii ľudských duší do zvierat, mágie a veštenia. Cirkevné authority sa oveľa viac zaoberali týmito obvineniami. Pripomíname, že Koperník, poľský katolícky kňaz, postuloval tiež na tú dobu extravagantnú astronomickú koncepciu a zostal s Cirkvou v dobrých vzťahoch, takže samotné formovanie nových kozmologických teórií sotva človeka dostalo do problémov. Aj Galileove ťažkosti nezačali spochybňovaním tradičnej ptolemaiovskej kozmológie, ale z jeho definície nového vzťahu medzi vierou a vedou, ktorú sa snažil redukovať na čistý empirizmus.

G. Bruno pôvodne vyjadril ochotu uznať stanoviská Cirkvi, ale nakoniec odmietol a zomrel v nekajúcnosti. Renesančný historik Mordechai Feingold napísal: „*Obdivovatelia aj kritici Giordana Bruna sa v podstate zhodujú v tom, že bol pompézny a arogantný, vysoko si vážil svoje názory a prejavoval malú trpezlivosť s každým, kto s ním čo i len mierne nesúhlasil ... mohlo to byť Brunovým spôsobom, jeho jazyk a jeho presadzovanie seba samého, skôr ako jeho myšlienky, ktoré spôsobili pohoršenie.*“ [5]

Ani Brunove teórie neboli práve vedecké; niektorí historici, odmietajúci predstavu „mučeníka vedy“ ako mýtu z 19. storočia, vidia Brunovu kozmológiu ako retrográdnú. Moderná historička Frances Yatesová poznamenáva: „*Bruno posúva Koperníkovu vedeckú prácu späť do predvedeckého štádia, späť do hermetizmu a interpretuje Koperníkovu schému ako hieroglyf božských záhad.*“ [6] Tiež sa o Brunovi tvdí, že pri úteku z kláštora zavraždil svojho spolubrata a v Anglicku pracoval ako udaвач pre lorda Walshingama. Pomáhal mu hľadať tajných katolíkov, ktorých potom anglikáni kruto mučili a vraždili.

Z dochovaných dokumentov je vysoko pravdepodobné, že bol popravený za svoje herézy, nie za kozmológiu.

Lucilio Vanini

Filozof a lekár Lucilio Vanini (1585-1616) bol karmelitán a známa postava neskorej renesancie. Bol to libertín, pápežov politický oponent a bol známy ako zástanca určitej formy evolúcie z primátov. Opustil Cirkev a stal sa anglikánom, neskôr sa však vrátil k viere. Cestoval po svete, zdá sa však, že mal vždy problémy. Nakoniec prijal falošnú identitu a zomrel za nejasných okolností v roku 1619, popravený v Toulouse za rúhanie a kacírstvo. Obesili ho, vytrhli mu jazyk a telo spálili.

Hovorí sa, že Vanini bol jedným z prvých veľkých prírodovedcov, ktorý videl pôvod nadprirodzených javov v ľudskej fantázii a cirkevné authority označoval za šarlatánov, ktorými podľa neho aj boli. Jeho naturalizmus ho postavil do rozporu s cirkevnými autoritami, ktoré ho prenasledovali z mesta do mesta a ani to ho nemohlo zachrániť pred besnou inkvizíciou, ktorá ho dostihla a v roku 1619 zabila.

Aj tu je skutočnosť inakšia. Vanini začal ako karmelitánsky mních s doktorátmi z kánonického a občianskeho práva. Mal povestť talentovaného učenca, ale do problémov sa dostal po roku 1608, keď sa v Benátkach dostal pod vplyv prudkého oponenta pápežstva Paola Sarpiho. Netreba riešiť podrobnosti diplomatickej krízy medzi Benátkami a pápežmi zo začiatku 17. storočia, do ktorej sa Vanini zaplietol a stal sa významným antiklerikálom. V tom čase napísal pár traktátov, v ktorých popieral nesmrteľnosť duše. Jeho nadriadení mu kázali dostaviť sa do Neapolu na disciplinárne konanie, ale namiesto toho utiekol do Anglicka, zaprel katolícku vieru a v roku 1612 sa stal anglikánom. Keď sa vrátil k viere, stal sa v Anglicku persona non grata. Utekol preto do Francúzska, kde ho zachytila vlna protitalianskeho sentimentu, ktorá zmietala kráľovstvom v rokoch 1618-1619. Nie je jasné, do akej miery bol do toho zapojený, je však isté, že sa pod falošným menom potuloval južným Francúzskom. V Toulouse ho zadržali civilné úrady. Vypočúvali ho a parlament v Toulouse ho uznal vinným z rúhania a ateizmu a popravil. Je však potrebné poznamenať, že Francúzi netušili, koho vlastne popravili, pretože cestoval pod falošnou identitou.

Dôvody Vaniniho smrti sú nejasné, treba však zdôrazniť niekoľko faktov: Po prvé, jeho smrť nemala nič spoločné s Cirkvou. Odsúdila ho svetská moc. Katolícka cirkev na jeho smrti nemala doslova nijaký podiel. Po druhé, Vanini nemohol byť usmrtený pre svoje vedecké teórie, pretože parlament, ktorý ho odsúdil na smrť, nevedel, koho v skutočnosti odsúdil. Po tretie, je otázne, do akej miery bol Vanini skeptik. Aj keď kedysi popieral nesmrteľnosť duše, po svojom pobyte v Anglicku bol zmierený s katolíckou Cirkvou a dokonca napísal knihu proti ateizmu, potvrdzujúcu učenie Tridentského koncilu. Určite prešiel skeptickou fázou, ale nevieme, či si tieto názory udržal až do svojej smrti. Formálne obvinenia, ktoré boli proti nemu vznesené, boli rúhanie a ateizmus, ale existuje iba málo dôkazov.

Tommaso Campanella

Dominikánsky mních Tommaso Campanella (1568 – 1639) bol taliansky astrológ, filozof a básnik. Na začiatku svojej cirkevnej kariéry zažil sklamanie z aristotelizmu a stal sa zástancom nového empirizmu. Inkvizícia ho nakrátko uväznila za účasť na divokých astrologických špekuláciách. Bol prepustený, ale v Kalábrii bol opäť zadržaný, mučený a strávil napokon dvadsaťšesť rokov vo väzení. Neskôr ho prepustili, aby bol súčasťou dvoru pápeža Urbana VIII., a mal nepriamy podiel na Galileovej afére. Napriek svojmu veku sa opäť dostal do problémov a musel odísť do exilu na dvor francúzskeho Ľudovíta XIII., kde v roku 1639

zomrel.

Tvrdí sa, že Campanella bol prírodovedec, ktorý spochybňoval autoritu Aristotela. Jeho skepticizmus voči Aristotelovi vyvolal hnev inkvizície, ktorá ho dala zatknúť, mučiť a uväzniť pre jeho postoj k empirickej vede. Krvilačná inkvizícia by Campanellu zabila, keby vo svojej cele nepredstieral šialenstvo.

V skutočnosti Campanellovo spochybnenie Aristotela nespôsobilo problémy s inkvizíciou, keďže bol prepustený po krátkom uväznení. To, čo dostalo Campanellu do problémov, nebola jeho veda, ale jeho politika. Vo svojom rodnom meste Stilo v Kalábrii sa postavil do čela politického sprisahania proti španielskym vládcam mesta. Pod vplyvom Joachima z Fiore dúfal, že zvrhne Španielov a vytvorí komunistickú republiku so spoločným majetkom, manželkami a deťmi. Prevrat sa nepodaril a Campanella bola mučený a uväznený.

Svoje najdôležitejšie vedecké práce napísal v neapolskom žalári. Po prepustení v roku 1626 pracoval pre pápeža Urbana VIII., stále sa však zasadzoval za politický komunizmus. Keď sa jeden z jeho nasledovníkov v roku 1634 pokúsil o puč v Kalábrii, musel Campanella utiecť do Francúzska, kde žil až do svojej smrti v emigrácii. Campanellovo mučenie a uväznenie boli spôsobené jeho radikálnymi politickými aktivitami, nie vedeckými myšlienkami. Politická revolúcia vie dostať človeka do obrovských problémov.

V týchto prípadoch nebola poprava alebo väzenie dôsledkom iba vedeckých teórií; vo väčšine prípadov boli títo ľudia potrestaní za teologické herézy alebo za politické zločiny. Dá sa polemizovať o tom, či je upálenie za kacírstvo rovnako zlé, ako upálenie za vedecké bádanie. Možno je, ale to je iná otázka, než akú sme si položili v úvode.

Chceli sme ukázať, že Cirkev je neoprávnene obviňovaná z toho, že prenasledovala a zabíjala učencov len pre ich vedecké teórie. Niektorí namietajú, že Cirkev by nikdy nemala usilovať o potrestanie myšlienok žiadneho človeka, vedeckých, politických, náboženských alebo iných. Možno, že nemala, ale to je tiež úplne iná otázka. Naším zámerom bolo ukázať, že v najčastejšie opakovaných prípadoch „inkvizičného násilia a vražd“ spáchaných na učencoch Cirkev nikoho netrestala smrťou iba na základe jeho vedeckého presvedčenia.

Keď hovoríme o tom, že Cirkev trestala ľudí, treba zdôrazniť, že Cirkev vlastnoručne nikoho nikdy nezabila. Je potrebné pripomenúť, že heréza bola zločinom proti štátu a svetskej, občianskej právo, žiadalo pre kacírov trest smrti. Úlohou Cirkvi bolo overiť, či obvinený skutočne zastáva herézu, z ktorej je obvinený, ale bola to svetská moc, ktorá vyniesla rozsudok a vykonala ho. Cirkev nikoho, ani vedca ani nikoho iného nepopravila. Osoby vinné z občianskych zločinov trestala svetská moc.

Dalo by sa namietat, že toto je len výhovorka, pretože Cirkev sa predsa spolupodieľala na vydávaní kacírov svetskej moci a vedela, ako budú potrestaní. Vydávala a vedela, ale to je opäť iná otázka.

Môžeme dnes diskutovať o tom, či heréza mala alebo nemala byť zločinom proti štátu, či Cirkev mala právo usvedčovať heretikov a brániť integritu svojej náuky. Môžeme diskutovať o tom, či vôbec a ako mala Cirkev bojovať proti bludárom, ktorí spravidla nespochybňovali len náboženské pravdy, ale zväčša mali aj politickú agendu, ako napríklad Campanella. Ale naša pôvodná otázka bola, či Cirkev popravila týchto učencov pre ich vedecké tvrdenia. A to sa jednoducho nestalo.

Poznámky:

[1] „Hypatia“ [#Scholasticus.27_account](https://en.wikipedia.org/wiki/Hypatia)

[2] *ibid.*

[3] Lindberg, David C. (1995), „Medieval Science and Its Religious Context“, *Osiris*, Vol. 10, No. 10, pp. 60–79, JSTOR 301913, doi:10.1086/368743.

[4] Michael J. Crowe, *The Extraterrestrial Life Debate 1750–1900*, Cambridge University Press, 1986, p. 10

[5] Feingold, Mordechai; Vickers, Brian (1984). „The occult tradition in the English universities of the Renaissance: a reassessment“: 73–94.

[6] *Giordano Bruno and the Hermetic Tradition*, by Frances Yates. Routledge and Kegan Paul, London, 1964, p. 225

Zdroj titulného obrázku

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/vraj-popraveni-ucenci-katolickou-cirkvou/>